

Prva najdba črničca *Helops rossii* v Sloveniji

Izveček

V literaturi ni podatkov, da bi bil Helops rossii (Tenebrionidae) kdajkoli najden v Sloveniji. Avtor članka poroča o prvi najdbi enega samega primerka te toploljubne vrste pri nas. Najdba v Škofji Loki se je zgodila daleč od do sedaj znanih najdišč in odpira vprašanje, ali nemara ne gre za nov element slovenske favne hroščev; torej za enega tistih novodobnih prišlekov, ki jim je globalna otoplitev zadnjih desetletij omogočila širitev njihovega območja daleč na sever, na nova, do pred kratkim za njih prehladna področja.

Ključne besede: Coleoptera, Tenebrionidae, fauna, Slovenija.

Abstract

First find of *Helops rossii* (Tenebrionidae) in Slovenia

*There are no data in the literature that *Helops rossii* (Tenebrionidae) has been found anywhere in Slovenia. The author of the article reports the first find of a single specimen of this thermophilous species here. The find in Škofja Loka (western part of Slovenia) occurred far from previously known sites and raises the question of whether it is not perhaps a new element of Slovene beetle fauna; thus one of the new immigrants that global warming in recent decades has enabled extension of their habitat far to the north to new areas, until recently too cold for them.*

Key words: Coleoptera, Tenebrionidae, fauna, Slovenia

Uvod

Črničci (*Tenebrionidae*) s skoraj 20 000 vrstami predstavljajo eno večjih skupin hroščev, v Sloveniji pa so zastopani le z okoli 30. Pretežna večina hroščev te skupine je namreč toploljubna, zato so posebno bogato zastopani v suhih stepah, polpuščavah in puščavah južne Evrope, Azije, Afrike in Južne Amerike. Okrog 90 % vseh vrst je črne barve, od tod tudi njihovo ime. V južni Afriki in drugih tropskih območjih srečamo tudi kovinsko zelene, rdeče, purpurno in popolnoma belo obarvane vrste. Med našimi črničci prevladujejo odtenki sive in črne barve. So pretežno nočne živali. Dan preživijo zakopani v pesku, pod večjimi kamni, deskami, v razpokah in drugih skritih kotičkih, od koder prilezejo na plan, ko se zmračí, išoč hrano. Odrasle živali in njihove ličinke se hranijo z organskimi odpadki, gnijočim lesom, lesnimi gobami, hifami plesnimi, gnilim listjem, obžirajo korenine in liste številnih rastlin, ne zavračajo pa tudi blata in telesnih izločkov drugih živali. Številne vrste, na primer mokač, so hudi gospodarski škodljivci. Po obliki telesa so črničci raznoliki, vsi pa imajo zelo trdo, močno hitinizirano, golo ali dlakavo telo. Tipalnice so kratke, kijaste ali betičaste, noge dolge in močne, lahko tudi zelo kratke. Med njimi najdemo komaj 1 milimeter velike pritlikavce in do 5 centimetrov velike velikane. Živijo vsepovsod okrog nas, med drugim tudi v človeških bivališčih (mrtvaški sel), kletih, gospodarskih poslopijih, mravljiščih in ptičjih gnezdih. Ti prebivalci gnezd so seveda dobri letalci, povsem v nasprotju s številnimi drugimi neletečimi vrstami, ki so brezkrile ali imajo reducirana krila (Fritz, *Rororo Tierwelt, Insekten* 2; str. 250–251; Drovenik, *Živalstvo Slovenije*, str. 389).

Helops rossii v Sloveniji

Helops rossii je markantna, do 20 mm velika, modro-črna, kovinsko se lesketajoča vrsta črničca, ki je prav zaradi svojega videza zanimiva tudi za nepoznavalce hroščev. Primerki dosežejo velikost od 13 do 20 milimetrov. Lovimo jih lahko od januarja do decembra. Vrsta je prisotna v Avstriji, Italiji, Črni gori in na Hrvaškem (Wikipedia, 2016). Drovenik (Drovenik, *Živalstvo Slovenije*, str. 389) navaja, da pri nas živi sorodna vrsta *Helops coerulescens*, ki je po videzu zelo podobna *Helopsu rossii* in poseljuje submediteranski del naše domovine. Vezana naj bi bila zlasti na okolja, kjer je prisoten kostanj (*Castanea sativa*); ličinke se namreč hranijo s trohnečim lesom kostanjev, odrasli primerki pa v njem prezimujejo. Vrsta je pri nas vedno veljala za redko, zaradi masovnega odmiranja kostanjevih dreves pa lahko pričakujemo njeno nadaljnje nazadovanje.

V literaturi ni podatkov, da bi bil *Helops rossii* kdajkoli najden v Sloveniji, vendar je vrsta znana iz naše bližine. Sam imam v zbirki številne primerke s hrvaškega dela Istre (Novigrad, Karigador, Duga uvala, Poreč, Pula, rt Kamenjak).

Črnivec *Helops rossii*,
naravna velikost 16,0 mm.
(foto: Mira Kofler)

Ko sem se toplega junijskega večera (9. 6. 2015) vrnil z nočnega lova hroščev, me je v trati pred našo hišo čakalo presenečenje. V soju svetilke se je v travi motovilil primerek nenavadno velikega črnivca. Kasnejši pregled pod stereo lupo je pokazal, da gre nedvomno za lep primerek *Helopsa rossii*. Pravilnost določitve mi je potrdil specialist za to skupino hroščev, gospod Manfred Kahlen iz Innsbrucka (Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum, Innsbruck). Primerek je shranjen v zbirki CBKS (Collection Bojan Kofler, Slovenia) in opremljen z naslednjimi podatki:

Listič 1: »Podlubnik, Škofja Loka, SLO, 9. 6. 2015, Leg. B. Kofler«.

Listič 2: »*Helops rossii*, Det. B. Kofler, 2016«.

Listič 3: »*Helops rossii*, Germar 1817, Det. Kahlen, 2016«.

Ugotovitve

Nepričakovana najdba črnivca vrste *Helops rossii* v Škofji Loki je prva najdba te vrste v Sloveniji. Zgodila se je daleč od do sedaj znanih najdišč in odpira vprašanje, ali nemara ne gre za nov element slovenske favne hroščev; torej za enega tistih novodobnih prišlekov, ki jim je globalna otoplitev zadnjih desetletij omogočila širitev njihovega območja daleč na sever, na nova, do pred kratkim za njih prehladna področja.

LITERATURA:

Fritz, Hieke: *Rororo Tierwelt, Insekten 2*. Leipzig - Jena - Berlin : Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, 1974.

Sket, Boris; Gogala, Matija; Kuštor, Valika; Drovenik, Božidar: *Živalstvo Slovenije*. Ljubljana : Tehniška založba Slovenije, 2003, 664 str.

Wikipedia, the free encyclopedia - Helops rossii. Pridobljeno 15. 7. 2016, na https://en.wikipedia.org/wiki/Helops_rossii.

Zusammenfassung

Die erste Funde von Helops rossii (Tenebrionidae) in Slowenien

Diese wärmeliebende Art war bis jetzt nur in Österreich, Kroatien, Italien und Montenegro bekannt. In der Literatur sind keine Daten zu finden, die das Bestehen von Helops rossii in Slowenien bestätigen. Die zufällige Funde in Škofja Loka (westlicher Teil Sloweniens) ist die erste derartige Funde bei uns. Es ist weit weg von den bisher bekannten Fundorten geschehen und dadurch stellt sich die Frage, ob es vielleicht sich um ein neues Element der slowenischen Käferfauna handelt; also um einen von den Neulingen, denen die globale Erwärmung in den letzten Jahrzehnten die Verbreitung ihres Territoriums weit nach Norden, wo es aber noch vor kurzem für sie zu kalt war, ermöglichte.